

ACC. N:R M. 14741:1-12

Landskap: Småland Upptecknare: Alma Nilsson, Forshult
Härad: Stranda Berättare: olika personer; se uppt. bladens
Socken: Döderhult Berättarens yrke: bakända!
Uppteckningsår: 1959 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Liesvide. s. 1-12.

LUF 113

Skriv endast på denna sida.

Luf 183

I. Ljessmide har icke
förekommnit på denna ort,
under berättarens långa levnad, säker-
ligen ej i den närhet som faders = smedmätare
Johan Nyckanans tid, ty i så fall hade
fadern — hos vilken berättaren lärt smed-
yrket, säkerligen berättat något om detta
slags smide. — säger berättaren.

icke heller vet någon av de 3 andra:
en av socknens smedmätare som jag
utfrågat, något om lj.-smide

Obs! Det är äldre smeder som
jag utfrågat, ingen av dem eller ett
flertal jordbrukare som jag delvis ut-
frågat genom brev, vet sig ha hört
om talas liemmed, harken i Dödsbukt
eller närgränsande socknar under
1800 talet, sena hälsat, eller tidigare.

II.

Lisar köptes i äldre här
angivna tid och t.o.m. fram på 1870-1880.
Talen dels från vågarna kring Döderhults
kyrka, efter Gudstjänst, en del av berättarna
vet vad dessa försäljare hette, eller var de voro
bosatta. Berättarna troa att dessa som sålde
liarna själva tillverkade dem.

För öfrigt har ända sen 1880 talet (och som
berättarna troa) funns liar till salu hos alla
större Lanthandlare. Lisar köptes också i
närmaste stad = Conkarshamn där det
funns, under denna tid, en järnhandlare.

Om dessa liars utseende och om stämp-
lar funns minns ingen, men olika storlek-
ar funns. En 6 Får, Lantbrukare säger
att i hans barndom, således på 1890-1900
talet hörde en li "ett par kr". Denne

herättares fader brukade betala: så omkring
färdbara här har enen hört uttala,

På marknader var den största kornss-
en med här.

Lieför säljare bodde
säkerligen liksom alla marknads- och de
flerta gårdshandlare, på något av de
s. k. "te-säja-re-ställen" färdigare-ställe
som det fanns, här och där längs lands-
och häradsnågarna, där mat och "kvarters"
erhövs till mycket billigt pris, den som själv
hade matsäck med sig kunde på dylikt ställe
på denna uppvärmd, under den kalla år-
tiden, kaffe köpts här, och före 1854 änen
brännvin i uppvärmda supar, eller kvarters
(1/2 lit) som delvis dracks ut på platen. Dessa
s. k. "te-säja-re-ställen" fylldes en stor
och mycket välbehörlig uppgift, ty de voro
betydligt billigare än gårdens gårdarna.

Besökarna som oftast på golvet, med föder-
sådden som krevs i gård, och en med-hand
fält, eller en gammalt täcke som "på-hölje".
Det sådant nämligen kortade under 1800-talet
förlora hälsat b. styres (3 öre), än i dag finns
en kien efter ett sådant gammalt "ställe"
i Fleryd (ex ann socknen), platsen kallas
ännu vid det gamla namn "Lex-styres-
stugan". (obs det var endast sorplåtsen
som kortade b. styren) Vad mer behöves
beträffandes särskilt.

4
Här användes, liksom skärer, av både
män och kvinnor. Begge slagens red-
skap har så gott som alltid förekommit
samtidigt. En skära användes att
skära sådden med — men för höslätter
måtte li användas, med li användes
nemligen det magrare och kortare

gräset knäpungarna och "äkter-remar"
näs, men det gick ej med skåran vil-
ken föredro så högt gräs eller såd: att
man kunde, med vänstra handen hålla
i det, vände det att skåran hölls i den
högra. Skåran har använts på de

höga. Skåran har använts på de
steniga och små, åkerlapparna, där
man ej kunnat åt att slå med lien.
Den har gårdens eller torpets areal ej
haft någon betydelse, ty kvinnorna som
dagsmarkerade på de större gårdarna
tindelades arbete på de steniga och små
jordlapparna, där t.ex. sten och "stenrör"
låg så tät att man skulle slået sönder
lien mot någon sten, — hur man vänt
sig. Jo, helt odlades potatis och

5 - Lär på sådan yord, men jorden
behöfde ju växel-bruck och mätle

därför besås med strä-såd. Men har
närare ej brukats utan i sålmyrta
fau på de sista 50-60 åren också en
cellelkeft. Skydd för liens spets
har ej förekommit. År 1932 köpta de
en bra lie med fast sitt skapt 12. kr.
den köptes av upptecknarens framhållne
onake, hos Lanthandlare P. Sæsson
i Smålligen Döderhult vidräs Bukars-
hamm. Var lien var liemuktad är
Och kant, men alla liar såldes utan
att vara skapade, detta har ett dyrt
arbete som köparen själv måste utföra.

På en gård som hade t. ex 30. timbark
åker köpes 1-2 liar vartannat eller
var tredje år, det brukade således
finnas minst 8-10 lalet liar, i olika
6 värden, en lie slets ju, och de blev

blor både kortare, och smalare med
med varje år, eller ett par år, mycket
berodde på varsamhet = oakt-samhet
med bien. Mången var i regel mycket
sadda om sina bier, särskilt en nyklip-
ad hie var man rädd om ty slipning
var en dyrt arbete. Men många fick
alltid använda den sämsta bien.
På de rita 60-70 år har kvinnor ej
direkt deltagit i jäna slagninen
med hie, men ofantligt många kvinnor
hade bond- och torparbeters har ju brukat
så gånfoder: för de djur som stått på
stall, stått gräs åt smådjuren eller
stall gårdplan och trädgård för st-
seendets skull. Ja, många har, på
sensommaren, stått av potatis-tyllkor
till extra foder åt mjölkkor, och ungdomar

ja de har näst "färg" (en äggnite rikt
 yofoder i de små öar och gölar där så-
 dant dörle. Hattemarken var i
 bruk här i Döderhult redan för sekel-
 skiftet, en bland de första köparna av
 skätsmarken var nämndeman Johan
 Carlsons Sternhus i Lämmedal Döder-
 hult. Skördemarkinen kom betydligt
 senare, men föregicks av en löst de-
 apparat som fast-sattes på skördemarkinen.
 Liden måste antygnat användas innan
 man börja köra med maskinerna, dels
 måste "kutan" vara den regelbunden
 åkern kring-lås, med liden, det går
 ej att köra så nära åker-kanten med
 maskinen, dels kan klöven, eller strå-
 såd vara så tjock = lätt att maskinen ej
 tar, och dels kan "låg-såd" förekomma

Se sidan 8 här. Den bonde som tidigare
ågde en slättermaskin: köpte en löstasbar
apparat och satte fart den på slättermaski-
nen som nu kunde användas som skördema-
skin, med tiden som dessa renare blev
bättre än tidigare köptes skördemaskinen,
denna har således liksom vuxit fram så
småningom, man insåg att den var tidbe-
rärande, särskilt efter hand som daglönes
höjdes. Järn-bindare-skördemaskinen brukas
endast på de större gårdarna än i dag.

Vad liarna beträffar så har det alltid
varit — och är annu precis samma mo-
del på alla, både för slättes, och mejenen av
strå-säd. Liarna har slitits till det
yttersta och har slutligen använts att dra
till sig: det göfoder som växte i djupa
kärar och möras med sank botten, de

har då fått en längre skaff, och har anfor-
mats något, slutligen har de använts
användas värkor med, vilka sedan för-
vålls, hackats, och ges åt snickarna,
hans e. t. l. Slutligen har denna lilla
bile (kanke endast 30 cm lång,) använts
något, och en 30 cm. långt, kraftigt skaff
har påsatts, och man hade nu en s. k.
"Lör-hack" för bruk vid skörden av
Lör av verkliga Lörträd, Lörlet bands
i hävar och "Lörk-tes" till vinterfoder.

Inte alla — men särskilt småbrukar-
nas liar blev så gillade väl att nyteja.

Lien betad ju av både järn och stål
bättre kvalité, de var nummen och omsorgs-
fult hårdade för att bli starka, just därför
var den värde-fria. Skapen till liarna
har ända fram på 1900 talet varit

Köparna själva, liksom transporterades
på äldre tid i brennar, och lag utan skap
mensta plats, t. ex 6 i varje brenn.

Om "lie-sticker" och "bryne-stenar"
läs om dessa uppgifter fr.

Västra Torsås Småland — i äldre
tid.

Här en s. k. "gise-gåte" fr. Döckerhus
angående liär.

Näbb, men ingen trunga?

Ägg (egg) men inga "ung-a." (r)

Va då det?

Ja! "tänk-a-na mej!" (tänkt) då
net ja. Då ä en li-e, lydde svaret.

Det ropet tänk-a-na-me (mej) var
liksom en glädjeutrop: betydde att man
ej borde under-skådas (= det var testmenig) svar.

Uppgift om berättare. Smedmålare.
 Vekman, smedson, lärt yrket av sin fader
 men även praktiserat på Olufs hofslag
 are - skola liksom fadern. Övertog med
 tiden smedjan efter fadern, och övertog
 dennes gamla kunder. Denne berättare
 har hela sin lev varit bosatt på samma
 plats. Symmetriken dugande yrkesman,
 i mer än 30 år yrkeshand-erfaren i en
 skit. Flerårig kommunalstyrelsemedlem,
 intelligent och helt trots sin höga ålder,
 ännu klart beredd om den gamla tiden.
 De öfriga sagomännen här, är ant
 för många att berätta om, men jag ut-
 frågas alltid flera, ty av endast en.
 Kan man ej få ett hörligt bered, jag
 väljer också alltid personer som förstår
 att det fordas ärlighet vid berättandet.